

ÇEVİRİ ETKİNLİĞİ VE TÜRKÇENİN KULLANIMI

Yrd. Doç.Dr.Mehmet Gündoğdu*

Doç.Dr.Tahir Balcı**

1. GİRİŞ

Üniversitelerimizin Alman Dili ve Edebiyatı ile Alman Dili Eğitimi Bölümlerinde uygulanan öğretim programları incelendiğinde gerek Almancadan Türkçeye gerekse Türkçeden Almancaya Çeviri derslerinin önemli bir yer tuttuğu görülür (Bkz. Yıldız, 1994). Asıl amacı çevirmen yetiştirmek olmayan bu bölümlerde çeviri dersleri çevirinin ne olduğunu öğretmekten çok, öğrencilerin (yabancıl) Almanca dil bilgi ve becerilerini geliştirme aracı olarak kaynak yazılı bildirimlere erek dilde eşdeğerlik arama biçiminde sürdürülür. Amaç, öğrencilerin değişik metinlerle anadilden yabancılı, yabancılıden anadile çeviri yeteneği edinmelerini ve bu yeteneği geliştirmelerini sağlamaktır (Bkz. Öğrenim Kılavuzu, 1990; Ders İçerikleri Kataloğu, 1995).

Çeviri, doğası gereği hem kaynakdilin hem de erekdilin yoğun olarak kullanıldığı bir etkinliktir. Kaynakdil, genellikle çeviri sürecinin kaynakdilsel metinleri okuyup anlama, erekdil ise kavrananı aktarma aşamasında kullanılır.Sınıfıçi çeviri etkinliklerinde kabul edilebilir, yeterli ve doğru çeviri yapabilme ancak her iki dilin yapısı, biçimi, işleyiş düzeni ve anlatım olanaklarının çok iyi bilinmesiyle olasıdır. Bugün Almanca bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerimizin büyük çoğunluğunun her iki dili doğru kullanmada büyük eksiklikleri vardır.

Başka bir deyişle doğru çeviri yapmanın önkoşulu, kaynak metnin çeviri açısından çözümlemesini yaparak; metni dilsel, içeriksel, işlevsel ve edimsel boyutlarıyla kavramaktır. Ancak çeviride başarılı olmak, bunların ötesinde anadilin de iyi düzeyde bilinmesini ve kullanılmasını gerektirmektedir.Bugün yukarıda andığımız bölümlerde öğrenim gören öğrencilerimizin büyük çoğunluğunun her iki dilin kullanımında büyük eksiklikleri vardır. Öğrencilerimiz genellikle Almanya dönüşlü oldukları için sözlü dil kullanım becerileri oldukça iyi olmasına karşın okuma-anlama becerilerinin aynı derecede iyi olduğunu

söylemek güçtür. Bu öğrencilerin Almanca bilgi düzeyleri - diğer yabancıdil bölümlerinin öğrencileriyle karşılaştırıldıklarında - çok iyi olsa da metin düzeyinde bazı sözcükleri anlama ve kavramada büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar (Bkz. Gündoğdu 1995). Ayrıca ilköğretimden yükseköğretim aşamasına kadar nitelikli bir anadil eğitimi görmediklerinden ve bilgi açıklarını gidermek için okuma-araştırma çabası da göstermediklerinden okuduklarını anlamakta fazla zorluk çekmeseler bile, Almanca metinleri Türkçeye aktarmada anadili yeterince doğru kullanamamaktadırlar. Ancak, bütün bunlardan her iki dili de yeterince bilen öğrencilerin, her zaman doğru çeviri yapabilecekleri sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü çeviri sadece dille sınırlı bir etkinlik değildir. Çeviride dil boyutunun dışında metindışı bağlamı da gözönünde bulundurmak gerekmektedir. Oysa, çeviri derslerinde öğrencilerimizin yabancıdil bilgilerinin günlük dille sınırlı olduğu, dünya bilgi düzeyleri ve birikimlerinin başarılı bir çeviri için ye-tersizliği gözlemlenmektedir. Aynı zamanda bu yetersizlikleri, anadil olarak Türkçenin kullanımında da kendini göstermektedir.

Almanca bölümlerinde çeviri derslerinin tek amacı, yukarıda belirttiğimiz gibi öğrencilerin çeviri yeteneği edinmelerini ve bu yeteneği geliştirmelerini sağlamak olmamalıdır. Sınıftaki çeviri etkinliklerinde öğrencilerin (anadil) Türkçeyi doğru ve düzgün kullanmaları üzerinde önemle durulmalı, gerekirse dilbilimsel çözümler yapılarak Türkçenin doğru kullanımına yönelik uygulamalar yaptırılmalıdır. Böylece öğrenciler iki dilin kullanımı ve bu kullanımlar arasındaki ayrımlar konusunda somut tasarımlar edinecekler, kendi anadillerinin anlatım gücü, olanakları ve zenginliklerini bulmaya yönelecekler, sonuçta Türkçeyi daha doğru ve düzgün kullanabileceklerdir.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada; Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü 3.Sınıf öğrencilerinin Almancadan Türkçeye çeviri arastırmasında yaptıkları çevirilerden örnekler verilerek kaynak metinlerin Türkçeye aktarılmasında karşılaşılan bazı güçlükler çözümlenecek, bunların nedenleri araştırılacak ve üstesinden nasıl gelinebileceği gösterilmeye çalışılacaktır. Amacımız çeviri derslerinde erekdil Türkçeye gereken önemin ve- rilmesi, kullanımına özen gösterilmesi ve çeviri derslerinde öğrencilerin anadillerine bilinçle eğilmelerin gerekliliğini ortaya koymaktır. Bunun için çeviri örneklerinde öğrencilerin çeviri yanlışlıkları Türkçenin kullanımını ilgilendirdiği ölçüde ele alınmıştır. Bunun dışındaki hatalar irdelenmemiştir. İncelemeyi yaparken tümcelerin tamamını yazmak yerine, yalnızca yanlışlığın bulunduğu bölümü yazmayı uygun gördük. Böylece inceleme konusu olmayan öğeler üzerinde dikkatin dağılmasını önleyebileceğimizi düşündük. İncelememiz açısından önem taşımadığı için incelenen yanlışların Almancası yazmadık.

3. BULGULAR VE YORUM

2) *"Çevrepolitikası ...", *"... özelsektör ...",

*"...çevrekalitestandardını ...", *"... çevrekalitedüzeyini ...", *"...

çevrekalite seviyesini ...", *"...pazarekonomili ...".

Sözcüklerin hangi durumlarda birleşik ya da ayrı yazılacağı, Türkçenin en tartışmalı konularından birisidir ve dilciler arasında bu alanda derin görüş ayrılıkları vardır. Balcı'ya göre (1990: 346) aralarında anlambirliği olan, yalnız bir kavramı karşılayan, iki ya da daha çok sözcükten oluşan ve sözlük maddesi değeri taşıyan sözcüğe *birleşik sözcük* denir ve buna göre "birleşik sözcük" -"bitişik sözcük" ayrımına gerek yoktur. Bu anlamsal ilkenin yanında, biçimsel özelliklerden de yararlanmak olanaklıdır. Örneğin tekselemlili belirtenler ek almış olsalar bile belirtilenle bitişik yazılarak birleşik sözcük oluşturabilir (Bkz. a.g.y., s. 330). Öneklerin tekselemlili, önekimsilerin (Praefixoiden) de genellikle çiftselemlili oluşu, bu düşüncemizi güçlendirmektedir. Çünkü Türkçede özellikle tekselemlili sözcükleri bitişik yazma ve böylece önek ulamının oluşma eğilimi gittikçe ağırlık kazanmaktadır. Her dildeki öneklerin bağımsız biçimbirimlerden (sözcüklerden) oluşmuş olması (Bkz. Ülkü 1980: 37), bu eğilimi güçlendiren ayrı bir etmendirdir.

Yukarıdaki birleşik sözcükler bu bilgilerin ışığında değerlendirildiğinde, Türkçenin yazım kurallarıyla her yönüyle bir uyumsuzluk gözlenmektedir; birleşik yazımı gerektiren anlamsal ya da biçimsel etmenler yoktur. Aslında burada artgörümlü (retroaktiv) bir girişim hatası (Interferenzfehler) söz konusudur. İncelenen sözcüklerin tümü Almancada birleşik yazılır. Öğrenciler aynı kuralı genelleyerek Türkçeye de aktarmış ve kabul edilemez bir yazım biçimi oluşturmuştur.

3) *"... çevresiyasi ..." ("umweltpolitisch" anlamında).

Türkçe sıfat tamlamalarında sıfat addan önce gelir. Ayrıca birleşik sözcüklerden ya da dizimlerden (Syntagma) yabancı kökenli "-i" yapım ekiyle sıfat yapmak olanaklı değildir. Bu tür sıfatlar biçimsel/anlamsal açıdan "-sel /-sal" ekiyle (edimbilimsel); anlamsal bakımdan da ya "ilgili" ilgeciyle (çevre siyasetiyle ilgili) ya da "açısından / bakımından" sözcükleriyle (çevre siyaseti bakımından/açısından) karşılanır. Yapılan bu girişim yanlış da çevrilen sözcüğün biçimsel olarak olduğu gibi aktarılmasının sonucudur.

4) *"... Kanuni ...", *"... Çevre ...".

Küçük - büyük yazımında karşılaştığımız önemli sorunlardan birisidir. Türkçede a) tümcelerinin ilk harfi, b) satırbaşı, c) bütün özel adlar, ç) yapıt, kitap, dergi, gazete, yasa adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar. Ancak bu kurala aykırı olarak cins adlarının tümce içerisinde gelişigüzel olarak büyük harfle yazılmasına da çok rastlıyoruz. Bu kural öğrencilere ilkokulda öğretildiği, öğrenimin her aşamasında söz konusu olduğu ve kuramsal olarak bilindiği halde uygulama aşamasında çiğneniyorsa, bunu ancak öğrencilerin dikkatsizliği ve vurdumduymazlığıyla açıklamak olanaklıdır.

5) *"... jenerasyon ...", *"... method ...", *"... metod ..."

Türkçede çok sayıda ödünçleme sözcük vardır. Bu sözcükler Türkçenin ses yapısına uydurularak kullanılan sözcüklerdir. Her dilde var olan bu tür alıntı sözcüklerin kullanımı çoğu kez yanıltıcı olduğu için bunlara Almancada "falsche Freunde" denir (Bkz. Albrecht 1988: 325). Bugün Türkçede bu iki sözcüğün karşılığı olarak yaygın biçimde "kuşak" ve "yöntem" sözcükleri kullanılmaktadır. Ancak "Kuşak", "yöntem" gibi Türkçe karşılıkları varken bu sözcükleri kullanmak kolay gibi görünse de aslında öğrencilerin yanlış yap-

malarına neden olmaktadır. Çünkü Türkçe'nin yapısına uymadıkları için kullanılmaları daha zordur. "Metot" sözcüğünün "d" ile mi, "th" ile mi, "t" ile mi yazılacağı konusundaki kararsızlık bunu göstermektedir. "Jenerasyonun"un kullanılması ise ya başka bir seçeneğin bilinmemesinden, ya aşırı mükemmellikten (Hyperkorektheit) ya da entellektüel bir görüntü yaratma isteğinden kaynaklanabilir.

6) *"... gelecekte var olacak (kuşaklar) .."

("nachfolgende Generationen" anlamıda).

Yazılı ya da sözlü anlatımda ana ilke, mümkün olduğunca az sözcükle olabildiğince çok şey anlatmaktır. Bulunduğu bağlamda "nachfolgen" "... gelecek (kuşaklar)..." olarak çevrilmelidir. Bu duru ve kısa anlatım yerine artıbilgi verilmesi, öğrencilerin dil kullanımında en çok rastlanılan yanlışlık türüdür. Bunun nedeni, sözcük dağarcığının "okumamaktan" kaynaklanan kısırlığı ve yetersizliğidir. Öğrenci kaynak dilde anladığı içeriği anadiline aktarırken seçenekli düşünmediğinden ya tümüyle yanlış bir sözcüğü seçmekte, ya da anladığını açımlayarak bir çıkış yolu aramaktadır. Gereksiz açımama böyle bir anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

7) a)*"... pazar ekonomisi yönetmenliğiyle ..." (".....mit marktwirtschaftlichen Met-hoden..." karşılığı olarak.)

b)*" Ekonomik pazar metodlarıyla aynı varılmak istenilen gelinip gelinmeyeceğini, konusu olan, her yeni önerinin düzenli bir analizi izlemesi gerekir."

Öğrenci; anadilinde ses açısından benzer olan, ancak anlamca ayrı "yöntem" ve "yönetmelik" sözcüklerini karıştırmıştır. Bu yanlışlığın nedeni de sözcük dağarcığının zayıflığıdır. Aslında bu tür yanlışlıklar kolayca aşılabilecek nitelikte olduklarından, hoşgörülecek nitelikte değildir. Öğrenci, tereddüt ettiği sözcüğü sözlükte arayıp bularak rahatlıkla bu dil yanlışlıklarının üstesinden gelebilir. Ne yazık ki öğrenciler okuma tembelliğinin yanında bakma, inceleme, araştırma isteğinden de yoksundur.

8) a)*"... çevrenin korunması...yaşamsal önemi vardır..."

b)*"... çevre politikası ... bulundurduğu teknolojiye önem vermesi lazım..."

c)*"... çevrenin yararına yapıldığını gösterilmesi ..."

Gerekmemesine karşın bol sözcüklü anlatımın yeğlendiği durumlarda öğrenciler tümce üzerindeki kontrolü yitirerek tümceyi oluşturan öğeler arasındaki bağlantıyı kuramamaktadırlar. Bu örnekte olduğu gibi tamlayan-tamlanan ilişkisini kuran "-in" eki kullanılmamıştır ve sonuçta anlatım bozukluğuna neden olan bir tümce oluşmuştur. Böyle durumlarda öğrencinin yapması gereken bir şey, yaptığı çeviriyi kaynak metne bakmadan okuyup yeniden gözden geçirmek olmalıdır. Ayrıca çeviri ortamı dışında böyle bir anlatımın Türkçeye uygunluğunu değerlendirmesi gerekir. Doğal bir anlatımda dil kullanımı söz konusu olduğunda Türkçenin yapısına uymayan yerleri saptayarak, aynı şeyi başka nasıl anlatacağına karar vermesi gerekir. Ayrıca uzun tümceleri oluşturan tamlamaları birbiriyle ilgileri açısından belirleyip çekirdek tümceyi bulmalıdır öncelikle. Sonra belirlediği tam-

lamaları tümce içindeki görevleri doğrultusunda sırasıyla ekleyip kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru bir yol izleyerek uzun ve anlaşılmaz gibi görünen tümceyi kavrama yoluna gitmelidir.

9) *"... standartlarının belirlenmesi için ülke için kriterleri saptanmalıdır".

Yinelemeler sık sık karşılaşılan anlatım bozukluklarından; tekdüzelikleri nedeniyle sıkıcıdır. Bu yüzden aynı ya da benzer anlam biçimlerini aktarmak sözkonusu olduğunda farklı biçimbirimlerden yararlanılmalıdır. Yukarıdaki örnekte, amaç bildiren "için" ilgeçlerinden birincisinin yerine "amacıyla" dediğimizde, yineleme yanlışlığından kaçınmış ve akıcı bir anlatım sağlamış oluruz.

10) *" Çevre politikasının mesuliyetinin devamlı özel sektöre aktarıldığı için, bu konuyla uğraşanların yapılması gerekenlerin yapıp yapılmadığına denetlemek için devleti idare edenlerin yeni yollar yaratması şarttır". ...

("Da die umweltpolitische Verantwortung zunehmend auf den Privatsektor übertragen wird, müssen die Regierungen neue Wege entwickeln, um überprüfen zu können, daß die Unternehmen ihre Verpflichtungen einhalten").

Önce anlatım bozukluğuna ve anlaşılmazlığa neden olan gereksiz eklemelerden ve bunun sonucu olan yapay uzunluktan söz edelim: "Unternehmen" karşılığı olarak "bu konuyla uğraşanlar", "Verpflichtungen" için "yapılması gerekenler", "Regierungen" içinse "devleti idare edenler" kullanılmış. Oysa bu Almanca sözcükler sırasıyla "şirketler", "sorumluluklar" ve "hükümetler" sözcükleriyle karşılanarak daha duru ve anlaşılır bir anlatıma ulaşılabilirdi..

Anlaşılmazlıktan ve gereksiz eklemelerden kaynaklanan uzunluğun neden olduğu kabul edilmezlik bir yana, tümcenin öğelerinden hatalı olanlarını ele alırsak, "için" ilgecinin burada da yinlendiğini görüyoruz. Oysa bu ilgecin yerine "(aktarılması) nedeniyle" demek, tümcede sorunlu diğer bazı yerleri de ortadan kaldıracaktı.

Tümceyi bu biçimiyle incelediğimizde, "...çevre politikasının mesuliyetinin..." öbeğindeki birinci tamlayan eki "-in" in gereksiz; "mesuliyetinin" sözcüğündeki ekin ise hem gereksiz, hem de yanlış kullanıldığını görüyoruz. Çünkü "için" ilgeci yalnız adıldardan bazılarıyla kullanıldığında (senin için, onun için bizim için) durum eki alır. Öğrencilerin bu dilbilgisel özelliği de bilmediğini ya da bilmelerine karşın tümcenin uzunluğu nedeniyle gözden kaçırdığını görüyoruz. Sonuçta tümcenin tümünü okuyup değerlendirdiğimizde karşımızda dilbilgisi yanlışlıklarıyla dolu yetersiz bir çeviri buluyoruz.

11) *"şu ana kadar yeterli değer darauf gösterilmedi / verilmedi...".

Bu örnekte Almanca sözcüğün Türkçeye çevrilmeden olduğu gibi yazıldığını görüyoruz. Herhangi bir nedenle (bilmeme, sözlükte bulamama gibi) yabancı bir sözcüğün anadildeki tam karşılığını çıkaramamak, onun olduğu gibi yazılmasını gerekli kılmaz. Çünkü derslerde yapılan çeviri kitlelerin hizmetine sunulmadığından kesin doğruluk da gerektirmez; aslında eğitim amaçlı olduğundan ve çeviri edimi geliştirilmek istendiğinden, yanlışlıkların olması

kaçınılmazdır. Yanlışlık yampa korkusuyla bir sözcüğü çevirmeden bırakmak yerine, en yaklaşık karşılığının bulunulmasına çalışılmalıdır. Çünkü çeviride kaynak dildeki bir sözcüğün her dilde, her zaman sabit, ölçünlü bir karşılığı olmayabileceği için, bir sözcüğü gerektiğinde açıklamak, betimlemek ya da yorumlamak, yeni sözcükler türetmek, eğretilmek ve öykünmek gerekebilir (Bkz. Balcı, 1993: 136). Burada Alm. "darauf" sözcüğünü çevirmeden bırakmak öğrencinin bu sözcüğün Türkçe karşılığını bulamamasından çok "darauf" sözcüğünün Almanca "wertlegen auf" sözcük kümesinin bir ögesi olduğunu ve nasıl kullanılacağını bilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Görülen diğer bir hata, doğruluğundan emin olunmayan "gösterilmedi"den sonra "verilmedi"nin yazılmasıdır. Tereddüt yaratan durumlarda öğrenci en doğru olduğuna inandığı ögeyi seçmelidir. Aksi durumda bu kararsızlık, doğruyu bulma ve öğrenme yolunda önemli bir engel oluşturur

1) *"... olması, ve hepsinin ..."

Türkçe'de "ve" bağlacının başlıca görevi birbiri ardına sıralanan ve anlamsal, biçimsel ya da işlevsel açıdan benzerlikler gösteren sözcük, sözcük öbeği ve tümceleri birbirine bağlamaktır. Bu bağlacın kullanımında dikkat edilmesi gereken en önemli nokta kendisinden önce ya da sonra virgöl kullanılmamasıdır. Büyük olasılıkla öğrenci, kendisinden önce ya da sonra virgöl kullanılmasına olanak sağlayan "und" bağlacının etkisinde kalarak bu yanlış yapmıştır. Bu yanlışlık, önemsiz gibi görünen bu basit hatalar konusunda da duyarlı olunması gerektiğini göstermektedir.

Bu tür örnek çevirileri çoğaltmak olanaklıdır. Ele aldığımız örneklerin sunduğu veriler incelediğimiz konuya ışık tutacak niteliktedir. Bu nedenle örnek sayısını yeterli buluyoruz.

İrdelediğimiz örnek çevirilerde Türkçe'nin kullanılmasına ilişkin en belirgin ve göze çarpan yanlışları şöyle açıklayabiliriz:

1. Yazım kuralları ile ilgili yanlış kullanımlar:

Büyük-küçük ve birleşik sözcük yazımında öğrencilerimizin büyük bir eksikliği vardır. Sözcüklerin hangi durumlarda büyük hangi durumlarda küçük, ne zaman birleşik ne zaman ayrı yazılması gerektiği tam olarak bilinmemektedir. İncelediğimiz 2.,3. ve 4. örnekte bunu açıkça görmekteyiz. Bunlara ödünçleme sözcüklerin (Lehnwort) -5. örnekte olduğu gibi nasıl yazılması gerektiğinin de bilinmediğini ekleyebiliriz.

2. Sözcük düzeyinde yanlış kullanımlar:

Bu alanda yapılan yanlışlar daha çok Almanca sözcüklere erek dil Türkçede doğru karşılık bulamama, yanlış sözcük seçme ve kullanma biçimindedir. Öğrencilerin Türkçe sözcük dağarcıklarının yetersizliği ile açıklanabilecek bu durum 7. ve 10. örnek çevirilerde açıkça görülmektedir. Bunun yanında 6. ve 10. örnek bize gereksiz yinelemeler ve eklemelerin de sıkça kullanıldığını göstermektedir. Sözcük düzeyindeki bu yanlış kullanımlar eşdeğerlik açısından sorun yaratmakta ve anlamı etkilemektedir.

3. Tümce düzeyinde dilbilgisi yanlışları ve anlatım bozuklukları:

Türkçeye egemen olmamaktan kaynaklandığı izlenimini edindiğimiz tümce öğelerinin kuruluşu, dizimi ve ad tamlamaları gibi dilbilgisel yanlışlar, öğrencilerin anlatılmak istenen şeyi Türkçenin yapısına uygun ve düzgün bir biçimde anlatamadıklarını ortaya koymaktadır. Bunda öğrencilerimizin Almanca sözdizimi kurallarına ve tümce yapılarına sadık kalma eğiliminin de önemli bir payı vardır. Ayrıca bu örneklerden öğrencilerin Türkçenin anlatım olanaklarını zorlamadıkları, Türkçe düzgün tümce kurmakta zorlandıkları anlaşılmaktadır. 7. ve 10. örnek çeviri bu savımızı doğrular niteliktedir.

4. Sonuç

Bu çalışmada öğrencilerimizin çeviri derslerinde ana dil kullanımına ilişkin bir çok ek- siklikleri olduğu ortaya çıkmıştır. Çeviri derslerinde amaçlanan hedefe ulaşılabilmesi, bir başka deyişle öğrencilerin çeviri edinişi kazanmaları için ve çeviri becerilerini geliştirebilmeleri, oluşturdukları çeviri metinlerinde kullandıkları düzgün ve doğru bir Türkçe ile olanaklıdır. Bu nedenle sözkonusu derslerde öğrencilerin yaptıkları yanlışların nedenleri araştırılmalı, Türkçenin yapısına uygun anlatım biçimleri üzerinde önemle durulmalıdır. Çeviri sürecinde öğrencilerimizin çeviri kararlarını etkileyen nedenler irdelenerek, geleneksel çeviri yapma alışkanlıklarından kurtulmalarına yardımcı olunmalıdır. Bu bağlamda çeviri dersleri, çeviribilim yöntem ve ilkelerine göre yeniden biçimlendirilmelidir. Çeviri etkinliği sadece kaynak dilde yazılı olanlara erek dilde karşılık bulma ve bunları erek dilde yeniden oluşturma anlayışıyla sürdürülmemelidir. Çeviri ve çeviribilim kuramları hakkında öğrencileri bilgilendirmek, bu etkinliğin bir bölümü olarak değerlendirilmeli ve öğrencilere izlenecek çeviribilim ve dilbilgisel yöntemler açıklanmalıdır. Böylece, öğrenciler çeviri kararlarında daha nesnel olabileceklerdir.

Çeviri etkinliği ile ilgili uygulamalar somut olarak çeviri derslerinde gerçekleşir. Öğrencilerin Türkçe dil kullanımları bu uygulamalarda kendini gösterir. Çeviri sürecinde öğrencilerin önerdikleri her çeviri tartışmaya açılmalı ve çeviri dersleri anadilin doğru ve bilinçli kullanılması açısından daha da verimli duruma getirilmelidir. Bunun için gerektiğinde oluşturulan çeviri metinlerinin çeviribilim ve dilbilimsel çözümlemesi yapılarak Türkçenin yapısına uygun anlatımları bulmaya yönelik çaba gösterilmelidir. Türkçe yazım kurallarına, dilbilgisine gerekli önem verilerek, anlatım bozuklukları, okunaksız ve kuralsız yazı alışkanlığı gibi eksiklikler giderilmeye çalışılmalıdır. Bütün bunlar, çeviri dersinin doğrudan amacı olmasa bile, kaynak dilsel metinlerden anlaşılan ve kavranan doğru bir biçimde Türkçeye aktarmada birçok yararları olacaktır. Başlangıçta anladığını ve düşündüğünü Türkçeye aktarmada güçlük çeken öğrenciler, sonuçta kendi dillerine bilinçle eğilecekler, onun anlatım olanaklarını ve zenginliklerini araştırmaya girişeceklerdir. Bu da onların çeviri derslerinde daha doğru ve anlaşılır bir Türkçe kullanmalarını sağlayacaktır. Böylece, öğrenciler Türkçeyi iyi ve yeterli bir çevirinin gerekliliği olarak değil, yaşam boyu her alanda dil bilinci gelişmiş kişiler olarak kullanabileceklerdir.

ÖZET

Çeviri dersleri, yabancıdil eğitimi veren bölümlerin vazgeçilmeyen öğeleridir. Böylesine önemli olan bu derslerin amacına ulaştığını söylemek güçtür. Bunun nedeni öğrencilerin gerek anadil, gerekse yabancıdil bilgilerinin yetersizliğidir. İşte bu çalışmada, öğrencilerin Türkçeyi kullanımından kaynaklanan çeviri yanlışlıkları irdelenerek anadilin çeviri derslerindeki yeri vurgulanmaktadır. Bunun için ME.Ü Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü 3.yıl öğrencilerinin Almancadan Türkçeye Çeviri sınav kağıtları incelenmektedir.

ZUSAMMENFASSUNG

Obwohl Hin- und Herübersetzungen eine wichtige Stellung im Lehrplan jeder Abteilung für Fremdsprachendidaktik einnehmen, kann nicht behauptet werden, daß sie ihre Ziele erreichen. Die vielfältigen Ursachen liegen meistens darin, daß die Fremd- und Muttersprachenkenntnisse der Studenten mangelhaft sind. Folglich möchten wir in dieser Studie die auf mangelhaften Türkischkenntnissen beruhenden Übersetzungsfehler linguistisch-didaktisch analysieren und die Relevanz der Muttersprache bei einer Übersetzung hervorheben. Zu diesem Zweck werden Klausurarbeiten der 3.Klasse der germanistischen Abteilung der naturwissenschaftlichen-philosophischen Fakultät der Mersin- Universität untersucht.

KAYNAKÇA

- Albrecht, Jörn** (Yay.): Energieia und Ergon. Sprachliche Variation-Sprachgeschichte-Sprachtypologie. Band I. Schriften von E. Coseriu (1965-1987). G. Narr Verlag. Tübingen 1987.
- Balcı, Tahir:** "Öztürkçe ve Birleşik Sözcükler Üzerine". Çağdaş Türk Dili. Sayı 44. Ankara 1991. S. 127-136.
- Balcı, Tahir:** "Çevrilebilirlik-Çevrilemezlik Tartışması üzerine". Gündoğan Edebiyat. Sayı 5. Ankara 1993. S. 345-352.
- Cemal, Ahmet:** Öğretimde Amaç ve Araç olarak Çeviri. Türk Dili Çeviri Sorunları Özel Sayısı. Sayı 322, Ankara 1978. S. 45-49.
- Ç.Üni. Eğitim. Fakültesi Yabancı Diller Eğt. Bl. Alm. Dili Eğt. Anabilim Dalı Öğrenim kılavuzu, Adana 1990
- Ders içerikleri kataloğu, ME. Üniversitesi. Fen-Edebiyat Fak. Ders içerikleri kataloğu, Mersin 1995.
- Gündoğdu, Mehmet:** Uzmanlık Dili olarak Dilbilim Dili ve Öğretim Sorunları, Tagungsbeiträge des türkischen Gemanistik- Symposiums (içinde) Eskişehir 1995, S. 427-437.
- Ülkü, Vural:** Affixale Wortbildung im Deutschen und Türkischen. Ein Beitrag zur deutsch-türkischen kontrastiven Grammatik. DTCF Yayınları. Ankara 1980.
- Yıldız, Süleyman:** Vergleich der Studiengänge bzw. Studienpläne für Germanistik und Deuntschlehrerausbildung in der Türkei. Germanistentreffen Deutschland-Türkei von DAAD hrsg (içinde) Bonn 1995, s. 93-137.

